

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента ОРЛОВОЇ НАТАЛІЇ МИХАЙЛІВНИ – доктора медичних наук, професора ЗВО кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я ВНМУ ім. М.І. Пирогова, на дисертаційну роботу КОХАНА БОГДАНА ІГОРОВИЧА на тему: **«Медико-соціальні аспекти і клінічно-економічна оцінка ефективності лікування пацієнтів з хронічним обструктивним захворюванням легень та бронхіальною астмою у Вінницькій області»**, що подана до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.152 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова, яка створена відповідно до наказу ректора ЗВО ВНМУ ім. М.І. Пирогова № 203 від 28 листопада 2025 року на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М.І. Пирогова № 5 від 27 листопада 2025 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. СТУПІНЬ АКТУАЛЬНОСТІ ОБРАНОЇ ТЕМИ

Програмою глобальних дій до 2030 року в сфері сталого розвитку, прийнятою ООН, однією із цілей визначено зменшення на третину передчасної смертності від неінфекційних захворювань, які є основною причиною смертності населення, за допомогою профілактики та лікування. Одними із найбільш соціально вагомих хронічних неінфекційних захворювань є хронічні обструктивні захворювання легень (ХОЗЛ), які обіймають третє місце серед провідних причин смерті у світі, та бронхіальна астма (БА). Дані захворювання є вагомою складовою тягаря хронічних неінфекційних захворювань і в Україні. За останніми, опублікованими у жовтні 2025 р. результатами дослідження “Global Burden diseases” населення України у 2023 році втратило через інвалідність та передчасну смертність (показник DALYs) внаслідок ХОЗЛ 224 602 років життя (571 у розрахунку на 100 тис. населення), а внаслідок бронхіальної астми, відповідно 86143 років (219 на 100 тис. населення). ХОЗЛ та БА відносяться до контрольованих захворювань. На сьогодні сформована належна доказова база для здійснення ефективної вторинної профілактики даної патології. Тому організація надання якісної медичної допомоги пацієнтам з ХОЗЛ та бронхіальною астмою становить актуальне завдання вітчизняної системи охорони здоров'я щодо зменшення тягаря хронічних неінфекційних захворювань. Згідно сучасного визначення ВООЗ, якісні медичні послуги мають бути як клінічно результативними, безпечними, пацієнтоорієнтованими, своєчасними, справедливими, інтегрованими і у той же час економічно ефективними за рахунок максимізації

вигоди від наявних ресурсів та запобігання втрат. Тому вибір оптимальної фармакотерапії пацієнтів з ХОЗЛ і БА повинен базуватись не лише на клінічній ефективності, а й на аналізі економічної доцільності. Слід також зазначити, що ефективне використання ресурсів, одночасно із забезпечення населення ефективним, якісним та доступним медичним обслуговуванням є й метою створення спроможної мережі закладів охорони здоров'я у госпітальних округах.

Тому дослідження націлене на вивчення медико-соціальних аспектів і клінічно-економічної ефективності лікування пацієнтів з хронічним обструктивним захворюванням легень та бронхіальною астмою на різних рівнях надання медичної допомоги (надкластерному та кластерному) у межах спроможної мережі госпітального округу (на прикладі Вінницького) є надзвичайно актуальним. Крім того, проведення медико-економічного аналізу ефективності медичних та медико-організаційних технологій дозволяє здійснити добір найбільш раціональних підходів до управління спроможною мережею ЗОЗ, а також оптимізувати використання ресурсів системи охорони здоров'я в умовах складного економічного стану нашої держави, що посилює актуальність обраної теми дослідження.

2. ОЦІНКА НАУКОВОГО РІВНЯ ДИСЕРТАЦІЇ І НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Аналіз даної дисертаційної роботи дозволяє стверджувати, що вона є добре спланованим, виконаним на високому науковому рівні дослідженням. Автор особисто здійснив збір первинного матеріалу, його аналіз та впровадження результатів дослідження в практику діяльності закладів охорони здоров'я.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану наукових досліджень кафедри клінічної фармації та клінічної фармакології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова: «Оптимізація фармакотерапії при патології внутрішніх органів шляхом оцінки користі та ризиків при застосуванні лікарських засобів» (№ державної реєстрації: 0125U000803 від 01.02.2025).

Безперечною перевагою дисертаційної роботи є її методологія. Використані автором методи дослідження відповідають сучасним науковим вимогам і знаходяться в належному зв'язку з поставленими завданнями. Особливо слід відмітити продумане та обґрунтоване використання різноманітних статистичних методів. Для статистичної обробки даних використовували табличний процесор Excel та аналітичне середовище R (версія 4.3.1), включаючи бібліотеки для непараметричного аналізу,

моделювання виживання та оцінки технічної ефективності (DEA-аналіз). Основні методи включали хі-квадрат тест, моделювання часу до подій на основі моделі Вейбулла, а також аналіз співвідношення «ціна-ефект» та ефективності використання ресурсів.

Публікації, які висвітлюють одержані результати проведеного дослідження, опубліковані у 5-ти наукових фахових виданнях України (категорія «Б»): «Перспективи та інновації науки», «Вісник Вінницького медичного університету», а також у журналі «Одеський медичний журнал», який індексуються наукометричною базою Scopus, а також відображені у тезах 4-х науково-практичних конференцій.

3. НОВИЗНА ПРЕДСТАВЛЕНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА/АБО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕНИХ ЗДОБУВАЧЕМ ДОСЛІДЖЕНЬ, ПОВНОТА ВИКЛАДУ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що вперше на підставі багатофакторного аналізу ризику загострень та середньої тривалості періоду до загострення встановлено, що заклади надкластерного та кластерного міського рівня досягають достовірно кращих результатів у контролі виникнення загострень БА та ХОЗЛ, ніж заклади кластерного міжрайонного рівня; виявлені організаційні, клінічні, соціально-демографічні та економічні чинники, які впливають на клініко-економічну ефективність післястаціонарного лікування пацієнтів із БА та ХОЗЛ на різних рівнях надання медичної допомоги – надкластерному, кластерному міському та кластерному міжрайонному, які враховані при обґрунтуванні рекомендацій щодо оптимізації надання медичної допомоги при даних патологіях у межах госпітального округу.

У дослідженні уперше проведено оцінку клінічно-економічної ефективності основних схем післястаціонарного лікування БА та ХОЗЛ на основі критеріїв «ціна-ефект» із застосуванням регресійних моделей та аналізу ефективності лікування за даними медичної інформаційної системи, показано вплив окремих фармакотерапевтичних стратегій на ефективність використання ресурсів системи охорони здоров'я. Встановлено, що найкращі показники економічної ефективності демонструє комбінація лікувальних засобів Будесонід+Формотерол, яка забезпечує оптимальне співвідношення між вартістю терапії та отриманим клінічним результатом.

4. НАУКОВА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ ТА ВІДПОВІДНІСТЬ ТЕМІ

ДИСЕРТАЦІЇ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові положення, висновки, практичні рекомендації, сформульовані автором, є обґрунтованими та вірогідними. Дисертаційна робота виконана на сучасному науково-методичному рівні та базується на якісно та кількісно репрезентативному матеріалі. Досліджено 203 пацієнтів, які одержували стаціонарне лікування у пульмонологічному відділенні КНП: «Вінницька обласна клінічна лікарня імені М.І. Пирогова Вінницької обласної ради» (надкластерна лікарня), 208 пацієнтів пульмонологічного відділення КНП: «Вінницька міська клінічна лікарня №1» (кластерна лікарня міська), 320 пацієнтів терапевтичного відділення КНП: «Гайсинська Центральна районна лікарня Гайсинської міської ради» (кластерна районна лікарня).

Дизайн і програми дослідження відповідають поставленим завданням та меті. Завдяки запровадженню сучасних методів дослідження й коректному використанню методів статистичного опрацювання матеріалу отримано достовірні результати і ряд нових наукових фактів, що дозволило автору обґрунтувати положення висновків та практичних рекомендацій щодо використання отриманих результатів дослідження.

Автором здійснено глибокий аналіз 200 літературних джерел з даної проблеми (з них 13 кирилицею та 187 латиницею, переважно за останнє десятиріччя), поставлені завдання вирішено шляхом застосування адекватних і сучасних методів дослідження, сформульовані висновки відповідають отриманим результатам, що дозволяє без будь-яких упереджень стверджувати про обґрунтованість і вірогідність результатів і висновків, представлених у дисертаційній роботі.

5. РІВЕНЬ ВИКОНАННЯ ПОСТАВЛЕНОГО НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ, ОВОЛОДІННЯ ЗДОБУВАЧЕМ МЕТОДОЛОГІЄЮ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поставлені наукові завдання повністю вирішені у дисертаційній роботі. Для кожного задання підібрані оптимальні наукові методи, які дозволили отримати вірогідні результати, що мають вагоме теоретичне та практичне значення.

Знайомство із дисертаційною роботою та спілкування із її автором переконало мене, що дисертант оволодів сучасною методологією наукових досліджень.

6. ТЕОРЕТИЧНЕ І ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати даного дисертаційного дослідження розкривають існуючі проблеми та резерви і створюють доказову базу для удосконалення організації медичної допомоги та підвищення клініко-економічної ефективності лікування пацієнтів та із ХОЗЛ та бронхіальною астмою у межах госпітального округу. Крім того, напрацьована автором методологія дослідження може бути використана для оцінки клініко-економічної ефективності лікування пацієнтів інших нозологічних груп у різних типах закладів (кластерних, надкластерних) спроможної мережі і є методологічним інструментом добору для впровадження у практику охорони здоров'я лише тих клінічних та медико-організаційних інновацій, які будуть сприяти підвищенню якості медичної допомоги та забезпечувати ефективне використання ресурсів у сфері охорони здоров'я.

Результати досліджень впроваджено у лікувальний процес КНП «Гайсинська ЦРЛ ГМР», а також у науковий і навчальний процес кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я, клінічної фармації та клінічної фармакології, фармації, патологічної фізіології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ПРАКТИЦІ

Результати, висновки, практичні рекомендації дисертаційного дослідження Кохана Богдана Ігоровича вважаю за доцільне впроваджувати в практичну діяльність закладів охорони здоров'я, використовувати МОЗ України та регіональним департаментам охорони здоров'я та реабілітації при удосконаленні організації медичної допомоги пацієнтам із ХОЗЛ та БА, в науковому і навчальному процесі медичних навчальних закладів, в курси соціальної медицини та організації охорони здоров'я, фармації, клінічної фармакології, терапії. Пропоную підготувати за результатами дослідження інформаційні матеріали та методичні рекомендації для організаторів охорони здоров'я та лікарів за спеціальностями «загальна практика-сімейна медицина», «терапія», «пульмонологія».

Розроблені автором методичні підходи до оцінки клінічно-економічної ефективності післястаціонарного лікування пацієнтів на БА та ХОЗЛ можуть бути рекомендованими для використання у наукових дослідженнях, спрямованих на оцінку медико-економічної ефективності лікування пацієнтів з іншими нозологічними формами захворювань.

8. ВІДСУТНІСТЬ (НАЯВНІСТЬ) ПОРУШЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ

ДОБРОЧЕСНОСТІ

Подана до захисту дисертація є оригінальною, самостійно виконаною, авторською роботою здобувача. При розгляді дисертаційної роботи Кохана Б.І. порушень академічної доброчесності, ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено.

9. ВИСНОВОК ПРО ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота КОХАНА БОГДАНА ІГОРОВИЧА на тему: **«Медико-соціальні аспекти і клінічно-економічна оцінка ефективності лікування пацієнтів з хронічним обструктивним захворюванням легень та бронхіальною астмою у Вінницькій області»** є завершеною самостійно виконаною науковою працею, яка вирішує актуальне науково-практичне завдання охорони здоров'я – удосконалення організації надання медичної допомоги пацієнтам із хронічним обструктивним захворюванням легень та бронхіальною астмою за рахунок встановлених у дослідженні резервів щодо підвищення клінічно-економічної ефективності їх лікування. Дисертаційна робота за актуальністю, новизною, методологічним рівнем, теоретичною новизною і практичною значимістю, ступенем обґрунтованості і достовірності наукових положень, рівнем оприлюднення одержаних результатів відповідає всім вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року та положенню Постанови Кабінету Міністрів України від №44 від 12 січня 2022 року зі змінами, «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та може бути рекомендована до захисту у разовій раді ВНМУ ім. М.І. Пирогова для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний рецензент:

доктор медичних наук, професор,
професор ЗВО кафедри соціальної
медицини та організації охорони
здоров'я ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Наталія ОРЛОВА